

Protagonistes MONJO DE MONTSERRAT. AUTOR DEL LLIBRE 'EL DOL'**Bernabé Dalmau****“El difunt és una absència i les seves resten han de quedar en un lloc digne”**Mireia Rourera
BARCELONA

Demà és la festa de Tots Sants, dia 1 de novembre, i dilluns, dia 2, serà el Dia dels Difunts. Són dos dies molt especials que de fa segles celebra l'Església catòlica i aquest any de pandèmia, en què han estat milers les persones que han mort pel coronavirus, el record cap als nostres morts serà més intens que mai. Potser moltes famílies que no van poder acomiadar els seus éssers estimats per culpa de les mesures de seguretat podran fer-ho ara, tot i que amb l'augment de casos i les noves restriccions és possible que tampoc pugui ser. El monjo de Montserrat Bernabé Dalmau, director de *Documents d'Església* i autor de molts llibres, entre altres *El dol* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), ens parla d'aquesta festa religiosa.

Què és la festa de Tots Sants?

L'origen de Tots Sants és la dedicació del Panteó de Roma, que era un temple pagà dedicat a tots els déus, a la Mare de Déu i a tots els sants. Va ser en el segle VIII quan el papa va transformar aquell temple en església i, des d'aleshores, al llarg de l'any se celebren els sants però hi ha un dia en què se celebraran tots els sants. Aquesta tradició es va anar consolidant fins que pels volts de l'any 1000, contemporani a l'abat Oliba, l'abat Odiló de Cluny va instituir la festa dels *Fidels difunts* o de les Ànimes, el Dia dels Difunts.

Els dos dies han quedat lligats.

Sí, fins al punt que la gent que vol anar al cementiri a pregar pels difunts i a fer una ofrena floral hi va el dia de Tots Sants perquè és el festiu. Ara, des de fa uns anys, hi ha tota aquesta festa neopagana del Halloween, que banalitzava la mort i que s'inspira una mica en la por dels difunts. Però l'orientació cristiana fonamental no és pas terrorífica sinó que és, precisament, lligar els sants i els difunts. Els sants són els que l'Església ha canonitzat però també som tots nosaltres, els creients que quan acabem aquesta vida formem part del "gremi" dels difunts.

El dia 2 és el culte a la mort, però.
El dia 2, si vols, és el dia de la mort però vinculat al dia 1, que és el dia de la vida.

Com se celebra a Montserrat?

En el pla litúrgic se celebra amb la solemnitat apropiada (és a dir, presidint els oficis el pare abat), a partir dels textos que la mateixa litúrgia ofereix. En el pla familiar, després del sopar la comunitat fa castanyada. Es distingeix bé la celebració de Tots Sants (el dia 1) i la pregària pels difunts (dia 2).

Deia del Halloween...?

Que tot el que ens ve d'Amèrica acaba consolidant-se, fins i tot moltes vegades

Llençar les cendres a la muntanya –o a qualsevol altre lloc– està prohibit i està sancionat amb multes elevades

ens acaba fent oblidar el que celebràvem aquí. Això passa en moltes coses, que el que és de fora s'imposa sense cap tipus de base ni de tradició. Ara et posaré un altre exemple d'una cosa que està passant al Japó amb els casaments. Allà la tradició cristiana és irrellevant i els casaments mai s'han celebrat com els celebrem els cristians. Què ha passat? Com que a les pel·lícules surten els casaments amb la núvia vestida de blanc i un sacerdot que casa..., en alguns llocs del Japó ja han construït edificis amb sales de festa per fer aquestes celebracions. I hi han arribat a muntar capelles i tot, i algun funcionari es vesteix amb una túnica per fer casaments imitant l'estil occidental.

Creu que la nostra societat occidental, cada cop més laica, es deixa influir més per tradicions paganes que venen de fora que no pas altres societats 'més espirituals'?

Sí, hi ha la doble influència pagana i mediàtica. Crec que a tot Europa el feno-

men es dona a tot arreu. Quant a altres societats "més espirituals", depèn de si hi ha forta tradició cristiana o pràctiques d'altres religions.

El que ve de fora acaba colonitzant-nos. La celebració del dia de Tots Sants l'estem perdent?

De moment no perquè el fet que sigui dia festiu ajuda que la gent amb sensibilitat religiosa el continuï celebrant, i anar a dur flors al cementiri està molt consolidat. Va molt bé que sigui festiu perquè encara que hi hagi gran part de la societat que no vol saber res dels morts i no va mai al cementiri, hi ha molta gent que sí, que hi vol anar, i aquest dia és perfecte

El dol, malgrat que sigui tan punyent, té una temporalitat, no és una situació definitiva. És una experiència indefugible

per fer-ho. Si no fos festiu potser sí que canviaria la cosa.

De tota manera, aviat els cementiris seran història perquè ara la immensa majoria de gent és incinerada.

És veritat que estem entrant en una dinàmica una mica diferent, tot i que jo crec que les incineracions que acaben en un columbari continuaran tenint el seu sentit. El que canviarà és que, en comptes d'anar a recordar-se d'un difunt a un cementiri, s'anirà a un columbari. El problema és que quan es llencen les cendres d'un ésser estimat al mar o a la muntanya, que molta gent ho fa, es perd un referent que, en certa manera, perjudica el sentit de tradició familiar. A l'altre extrem hi ha la gent que guarda les cendres a casa.

Al menjador!

Jo això no ho veig, i fins i tot hi ha algun text d'Església que s'hi oposa fermament, que diu que de cap manera. Jo

m'hi vaig trobar una vegada, amb una família que coneixia i que em van convidar a sopar. Feia poc que el marit era mort i després de sopar amb la viuda i els fills, ella, així com en secret, em va portar a l'habitació i allà hi tenia l'urna. Això no pot ser! Les restes d'una persona, estiguin en una urna o dintre un fèretre, han de col·locar-se en un lloc, sigui un cementiri o un columbari, i quedar-s'hi. Aquesta mena de presència-absència no és bona i distorsiona la realitat. El difunt és una absència, en tenim un record i les seves resten queden en un lloc digne. I ja està.

Què diu l'Església en concret sobre les incineracions?

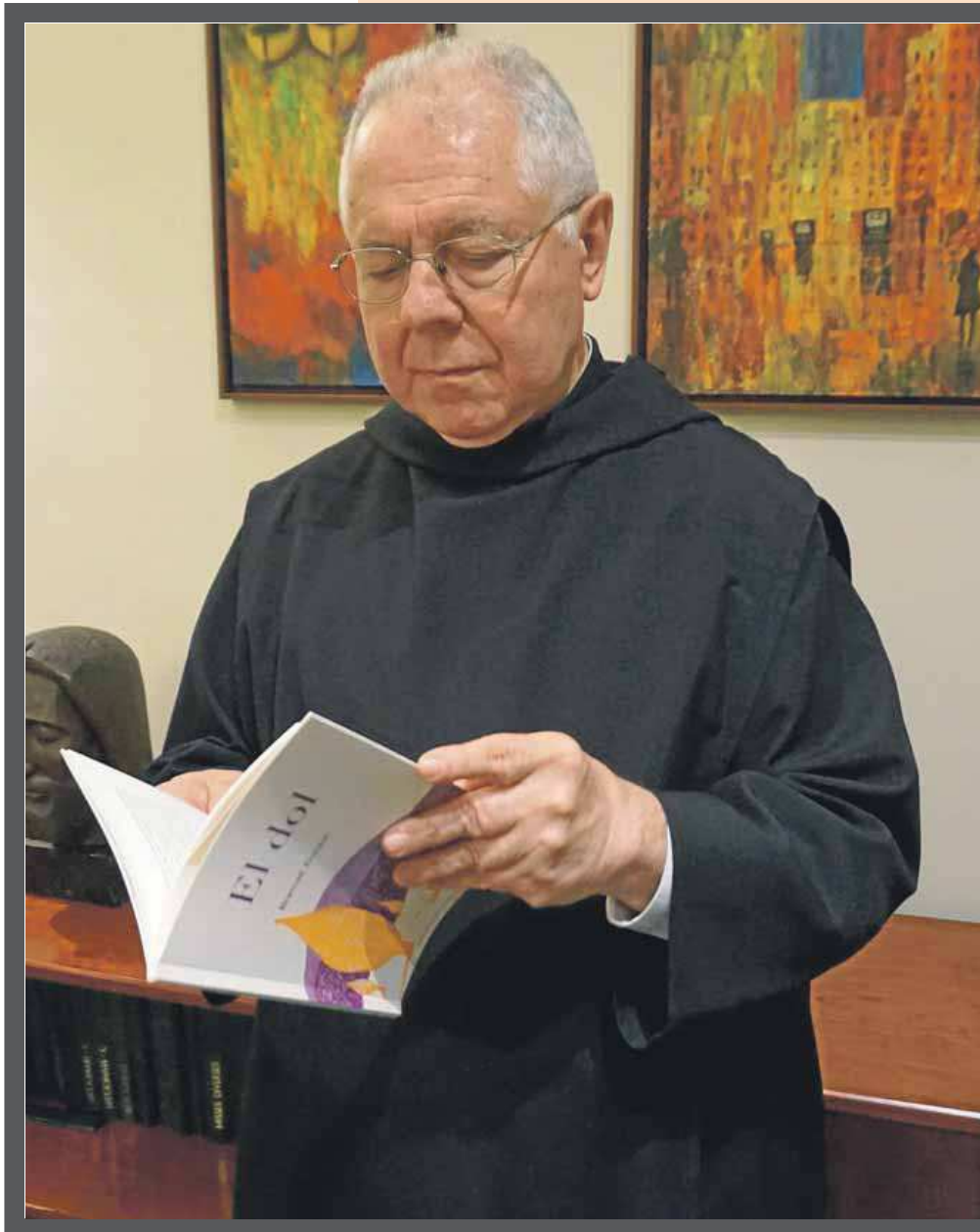
En altre temps, l'Església era reticent a les incineracions a causa de la contínua pràctica de l'enterrament, que té el seu substrat bíblic, i perquè en dècades anteriors la incineració es practicava a vegades com a indiferència o menyspreu de la creença cristiana en la resurrecció. Actualment ja no és així. I fins i tot en l'actual societat civil ja ha perdut el to anticlerical que podia tenir abans. Naturalment, forma part del credo fonamental cristià que després de la vida present hi ha la participació en la nova vida eterna en Déu.

A Montserrat també hi ha un columbari?

No. A Montserrat no hi ha columbari, sinó un cementiri per als monjos –que són enterrats a terra i no en nínxols– sobre l'anomenat "Camí dels Degotalls". No s'exclou que en un futur remot es destini a columbari, únicament per als monjos, l'espai que hi ha sota l'altar major de la basílica, al costat de la cripta dels màrtirs i els abats.

Però és cert que s'havia pensat a posar-ne un perquè molta gent venia a llençar les cendres a Montserrat, pel que significa. Encara passa?

Llençar les cendres a la muntanya –o a qualsevol altre lloc, encara que sigui un lloc d'especial importància per a la família del finat– està prohibit. De fet, està sancionat amb multes elevades. Òbviament, els monjos recomanem que les cendres es guardin en columbaris en els llocs d'origen.

RELIGIONS

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
Direcció General d'Affers Religiosos**Bernabé Dalmou** fullejant el seu llibre sobre el dol ■ OSCAR BARDALÍ

un buit tan gran que en aquell moment sembla que res ho pugui omplir. Però sí. El dol, malgrat que sigui tan punyent, té una temporalitat, no és una situació definitiva. És una experiència universal, indefugible i única, perquè també és única la relació que tenim amb les persones que han mort, que són úniques.

El que ha passat aquest any amb la pandèmia ha sigut una anomalia perquè no s'ha pogut acomiadar degudament molts difunts.

Moltes persones de les que han mort han sigut acomiadades per dues o tres persones de la família, cosa que ha causat un gran dolor perquè els rituals són molt importants i enguany en moltes ocasions no s'han pogut fer. Molta gent ha mort i si els seus familiars han trobat un capella han estat de sort.

Això encara ha agreujat el dolor.

Sí, perquè el comiat no s'ha pogut fer i les persones que perden un ésser estimat el necessiten fer, aquest comiat, per poder començar el dol. Tinc uns amics a qui se'ls va morir l'àvia i no van poder fer res, ni van poder anar a l'hospital ni al cementiri. Aleshores em van demanar que jo els fes una petita cerimònia a través del mòbil.

Això encara no ho havia sentit a dir!

Doncs sí. Quan van tenir la difunta dintre el fèretre una infermera de l'hospital em va trucar per telèfon i jo li vaig poder fer una pregària. La pregària només la va sentir la infermera que aguantava el telèfon davant del fèretre però aquella trucada, que vaig gravar, la família la va llegir més o menys al mateix temps. I això els va ajudar.

Potser ara per Tots Sants podran reunir-se i acomiadar aquella persona.

Això és el que pot passar aquest any, tot i que avui ja hi ha mesures sanitàries molt estrictes...però es podrà fer alguna reunió familiars o, com no, anar al cementiri. Les famílies ho necessiten.

En aquesta situació tots plegats hem de ser capaços, diu vostè en el llibre 'El dol', de passar de sofrents del dol a consoladors dels qui el pateixen.

La persona que a base de reflexió i d'estimació dels qui l'envolten ha pogut superar una situació de dol és la que està més preparada per ajudar els altres. El dol no sol ser una funció d'asserenar la persona que sofreix, sinó una missió, que a partir d'aquell moment pugui ajudar els qui es troben per primera vegada en una situació desastrosa semblant.

La mort dels altres ens recorda que nosaltres també hem de morir.

Ho sabem però normalment ho oblidem. Sabem que som mortals però no integrem aquest coneixement, cosa que canvia quan ens trobem, de sobte, amb la mort d'algú proper. Aleshores és quan ens adonem que tots som mortals, que la mort forma part de la vida. ■

La relació que tenim amb la mort ha canviat molt.

I tant. La mort forma part de la nostra cultura: costums, creences, rituals. Abans la mort d'una persona era un fet col·lectiu, familiar: una persona moria a casa, la família la vetllava, l'arreglava, l'acomiadava, la duia a enterrar. Es vivia amb la mort. Ara ha canviat molt: una persona es mor, la porten a un tanatori i ja està. Ja s'ha acabat la relació. Això, per altra banda, fa que molts joves no entenguin ben bé això de la mort, perquè no ho viuen i crec que s'ha d'explicar. Quan a un infant se li mor l'avi o l'àvia és bo que se li expliqui, perquè la mort forma part de la vida.

Vostè ha escrit 'El dol'.

Tothom al llarg de la vida es troba amb la pèrdua d'algun ésser estimat i això deixa

Fa 60 anys que va ingressar a Montserrat

Dalmou és un dels monjos més coneguts de Montserrat, el monestir benedictí on va ingressar fa 60 anys. Liturgista, va fer els estudis eclesiològics a Montserrat i a Strasburg, on es va llicenciar en teologia i en dret canònic. Ha intervingut en l'organització del III Congrés Litúrgic de Montserrat (1990) i des del 1986 és director de *Documents d'Església*. Com a traductor ha format part en les edicions catalanes del *Codi de dret canònic* (1983), del *Catecisme de l'Església catòlica* (1993) i dels *Documents del Concili Vaticà II* (2003), i com a autor ha escrit prop d'una quarantena de llibres, entre altres *Els sants de cada dia* (2004), *Cercar Déu a Montserrat* (2012), *Pau VI, creient i mestre de la fe* (2014), *L'impacte del Papa Francesc* (2014) i *Óscar Romero, bisbe dels pobres* (2015), *Sant Joan XXIII i la pau del món* (2014), *Pregàries d'avui i de sempre* (2015), *Alimentació i vida espiritual* (2018) i *Montserrat, un Magníficat de roca* (2020).